

Šárka Velhartická
Kultovní terminologie starochetitských textů
Disertační práce

Posudek školitele

Tento posudek je předkládán v zastoupení školitele, doc. Petra Vavrouška, jemuž dlouhodobá hospitalizace neumožnila se tohoto úkolu ujmout, proto tento posudek zpracovávám jakožto ředitel ústavu, na kterém práce vznikla. Jakožto nechetitista se proto omezují především na obecnější aspekty práce, její strukturu a další rysy spíše formálnějšího charakteru. Vzhledem k tomu, že oba oponenti jsou zkušenými filology v chetitštině, ponechávám posouzení této části na nich.

Jedná se nepochybně o rozsáhlou studii, která si klade za úkol zpracování terminologie starochetitských kultovních a rituálních textů, kterémuž úkolu je věnována naprostá většina předložené práce. V úvodních pasážích autorka zpracovává přehled starochetitských textů, tedy v podstatě vymezuje korpus, ze kterého pro svou další analýzu čerpá. Tento přehled (na stranách 26-175) zahrnuje jak výčet starochetitských textů, tak i překlad těch jednoznačně mytologických do češtiny. Jsou zařazeny též texty chattské a palajské. Samotná analýza pak nabízí filologický rozbor jednotlivých termínů, spojených s kultem a rituálem, řazení je semasiologické (dělí se tedy na okruhy, namátkou „druhy budov“, „architektonické prvky“, „postavy vystupující v rituálech“, „nádoby a součásti nádob“, „hudební nástroje“, „chleby a pečivo“, „zvířata a části těla“, atd.). V podstatě slovníkovému pojetí práce odpovídá i fakt, že není zařazeno žádné shrnutí či závěr, po posledním okruhu („Abstrakta, ostatní pojmy a slova neznámého významu“; v rámci daného okruhu jsou termíny řazené dle chetitského hesla) následují od s. 439 přílohy, zahrnující konkordanci textů StBoT 25, přehled starochetitských textů podle publikačního a také katalogového čísla, seznam použitých zkratk a použitá literatura, práce končí na straně 503. Vzhledem k charakteru práce by určitě prospělo také zařazení rejstříku.

Samotný výklad je především filologický, vztahuje se jak k textům, ve kterých se daný termín vyskytuje, tak k rituální praxi. Především filologická část zpracování vyvolává dojem zvládnutí materiálu a působí poctivě. Sémantika jednotlivých slov v daném okruhu ovšem není vždy zpracována lexikograficky (např. u hesla *pir, parn-* „dům“ jsou rozebírány především kolokace – genitivní spojení, samotný termín podroben analýze není), stejně tak vztahy mezi z českého pohledu synonymy pojednány nejsou (např. *aška-* „brána“ či *hílammar* „brána“ jsou rozebrány jako jednotlivá hesla, nikde jsem však nenašel zmínku o jejich vzájemném vztahu). Tato výtka se týká především obecnějších slov, která se jen částečně týkají rituálního a kultovního užití (např. různých určení míst, ve kterých se ritus koná), v dalších pasážích již tento nedostatek není tolik pocíťován. Za zdařilou považuji pasáž věnovanou slovesům, užívaným v rituálním kontextu: díky příkladům je tato pasáž zajímavá jak lingvisticky, tak i – díky uvedeným vztahům a kontextům užití – také např. v religionistickém ohledu.

Úvodní pasáže se týkají spíše kritérií periodizace chetitských textů, směřují tedy především k obhájení způsobu sestavení použitého korpusu textů. Důležitost tohoto přístupu je zjevná,

veškeré další úvahy, např. o chetitských rituálech, musí být postaveny na pevných základech solidně sestaveného korpusu. Některými svými výroky ovšem autorka tuto možnost zpochybňuje, ne vždy však úplně srozumitelně. Poněkud málo rozlišuje mezi problémy se sestavením korpusu vznikajícími na základě případných nových nálezů či joinů a problémy vzešlé z nutnosti stanovit hranici v kontinuálním vývoji chetitštiny. V této části je studie založena na poměrně staré literatuře, jen výjimečně se objevují práce z tohoto tisíciletí, většina je z 80. let či starších. Mnohdy by také pomohlo, pokud by autorka zaujala jednoznačnější stanovisko (např. formulace na konci s. 16 a s. 17).

Jazyk práce trpí značným množstvím germanismů, především v užívání interpunkce, přítomny jsou i některé neobratnosti či nedůslednosti („Typické ... je převaha“; „dvoujazyčné“, „výjimka“, velmi časté užití krátkého tvaru u sloves typu „vypráví – vyprávějí“, atd.). Jména západních autorek jsou většinou přechylována, ne však vždy (viz např. Ch. Rustel, jinde Ch. Rusterová), některé citace jsou přeloženy poněkud svérázně („Je nevyhnutelné, aby se ne všechny datace v tomto svazku udržely i v budoucnu“).

Práce jako celek nabízí filologicky zpracované termíny kultovní a rituální povahy, je využitelná jak pro další lingvistické, tak i (a patrně především) religionistické analýzy. Jako taková přináší nové poznatky a je ji tedy podle mého názoru možno připustit k obhajobě.

V Praze dne 4. června 2011

Petr Zemánek